

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ І
СПОРТУ УКРАЇНИ**

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія Економіка

(Збірник наукових праць)

Випуск 2 (39)

Частина 2

2013

робочими місцями працездатне населення, виконувати свої функції і забезпечувати збільшувати податкові надходження до бюджету, а це в свою чергу дасть можливість державі збалансований сталий розвиток.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С., Коваль В.Я., Новоторов О.С., Паламарчук М.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. – Київ, РВПС України. 1999. – 716 с.
2. Дорогунцов С. І., Ральчук О. М. Сталий розвиток і безпека: аспекти сполучення. – К.: Т-во «Знання» України, 2002.– 34 с.
3. Колосницька М.Г. «Государственные расходы». Курс лекцій // Экономический журнал ВШЭ. – 2003. – № 2. – С. 231–257.
4. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.
5. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України // Вісник НАН України. – 2002.– № 2.– С. 33–34.
6. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрям досліджень // Економіка України. – 2005.– № 1.– С. 36.
7. Аткинсон Э. Б., Стиглиц Дж. Э. Лекции по экономической теории государственного сектора. – М.: Аспект-Пресс, 1995. – 831 с.

Одержано 05.03.2013р.

УДК 336

Ігнатишин М.В.,
Доктор Е.О.

АДМІНІСТРУВАННЯ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті наведено теоретичне обґрунтування адміністрування податків і зборів, які є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування.

Ключові слова: адміністрування, фіскальний інструмент, податковий тягар, універсальний акциз, податковий важіль

ВСТУП

Сучасні проблеми оптимізації рівнів і баз оподаткування, вдосконалення адміністрування непрямого оподаткування, і зокрема, податку на додану вартість, є надзвичайно актуальними для України. Починаючи з 1992 року, коли в країні вперше був уведений ПДВ, ведуться постійні суперечки про доцільність його стягнення або повернення до податку з обороту, про рівень ставок і порядок обчислення зобов'язань по податку, обсяги й структуру пільг, порядок стягнення ПДВ при експорті й імпорту товарів і послуг.

Вагомий внесок у дослідження механізму стягнення сучасних видів непрямих податків, зокрема податку на додану вартість, зробили

вітчизняні науковці та практики, зокрема В. Андрущенко, В. Буряковський, В. Геєць, О. Василик, О. Данілова, Т. Єфименко, Ю. Іванов, М. Кучерявенко, І. Луніна, С. Львовичкін, В. Опарін, В. Пинзеник, А. Соколовська, В. Суторміна, В. Федосов та ін.

На сьогодні існує ряд проблем щодо справляння непрямих податків, що робить актуальним дослідження основних напрямків його удосконалення й отримання відповідей з погляду як теоретичних аспектів непрямого оподаткування так і податкового адміністрування.

Метою досліджуваної тематики є теоретичне обґрунтування адміністрування непрямого оподаткування його переваги і недоліки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відомо, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Адміністрування (від англ. «administration») означає управління,

Ігнатишин Марія Василівна, к.е.н., доц., кафедри фінансів та кредиту, Мукачівський державний університет, тел.: 2-13-98;

Доктор Еріка Омелянівна, магістр спеціальності «Фінанси і кредит», Мукачівський державний університет, тел.: 2-11-09.

організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це - організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень. Адміністрування процесів оподаткування об'єднує за допомогою однієї ідеї комплекс заходів, спрямованих на забезпечення виконання законодавчих та нормативно-правових актів. Об'єктом адміністрування є процес узгодження й погашення податкових зобов'язань платників податків.

Метою адміністрування є забезпечення погашення податкових зобов'язань платників шляхом оптимального втручання в їхню господарську діяльність через застосування законодавчо встановлених механізмів і процедур.

Існують різні види адміністрування у фінансовій та економічній сферах. На відміну від них податкове адміністрування являє собою комплекс правових, економічних і фінансових заходів держави для формування системи оподаткування, забезпечення своєчасної і повної сплати податків і зборів з метою задоволення фінансових потреб суспільства в цілому, а також розвитку економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів.

Отже, під податковим адмініструванням слід розуміти сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за

дотриманням законодавства за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства.

Для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством. Забороняється формування показників податкової звітності та митних декларацій на підставі даних, не підтверджених відповідними документами.

Платники податків зобов'язані забезпечити зберігання документів, пов'язаних із виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, не менш як 1095 днів з дня подання податкової звітності, для складення якої використовуються зазначені документи[2].

З метою якісного адміністрування ПДВ та забезпечення його сплати до бюджету та відшкодування з бюджету, в Україні розроблена функціональна електронна схема формування загального реєстру податкових накладних, яку наведено на рис 1.

Рис. 1. Функціональна схема автоматизації формування загального реєстру податкових накладних в Україні

Непрямі податки складають основну частину податкового тягаря підприємств, а також є основним

джерелом надходжень у державний бюджет. В умовах сьогодення в Україні використовуються три

види непрямих податків: акцизний податок, податок на додану вартість (ПДВ) та мито. Під акцизним податком розуміємо непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів (продукції) і сплачується в кінцевому рахунку покупцем, а не виробником товарів.

Акцизний податок – це непрямий податок, який встановлюється на високорентабельні і монополні товари і включається в їхню ціну. Податок на додану вартість – це універсальний акциз, що утримується у ціні всіх товарів і стягується залежно від величини їхнього обороту, тобто від виторгу за реалізацію.

Мито – це непрямий податок, який стягується з товарів, які переміщуються через митний кордон, тобто ввозяться, вивозяться або слідуєть транзитом, і які включаються в ціну товарів і сплачуються за рахунок кінцевого споживача.

Непрямі податки, так як і прямі податки, мають свої переваги і недоліки. Відзначимо деякі з них. Серед переваг непрямих податків можна виділити наступні: (1) Організаційні – для непрямих податків характерна простота сплати й регулярність надходження в бюджет. (2) Бюджетні – оскільки непрямі податки збільшують доходи держави за рахунок росту населення або його добробуту, то вони більш вигідні для країн, що прогресують в економічних відносинах. (3) Поліцейські – податки впливають на сукупне споживання шляхом подорожання того або іншого продукту. (4) Політичні – прямі податки, з позиції споживача, сплачуються державі даром, непрямий же податок

завуальований у ціні товару і якщо платник і усвідомлює, що ціна збільшена податком, проте однаково він одержує замість необхідний продукт. (5) Економічні – для кінцевого споживача непрямі податки зручні тим, що визначаються розміром споживання, зручністю сплати в часі, близькістю до місця внесення, відсутністю примусового характеру, відсутністю втрати часу для внеску, не вимагають нагромадження певних сум.

До недоліків непрямих податків можна віднести наступні: (1) Обтяження для багатосімейних – фактично оплата податку здійснюється главою родини, а формується всіма членами родини. Прямі податки обкладають середню податкоспроможність, непрямі ж здійснюють принцип самооподаткування, оскільки за допомогою непрямих податків платник сам регулює індивідуальну податкоспроможність. (2) Політичні – оскільки право стягнення непрямих податків майже ніколи не обговорюється. (3) Соціально-економічні – непрямі податки падають на окремі особи непропорційно їхнього капіталу або доходу, надмірно обтяжуючи низькооплачувані версти населення. (4) Підприємницькі – непрямі податки в умовах розвинених ринкових відносин обмежують розмір прибутку підприємництва, тому що в умовах конкуренції не завжди можливе підвищення ціни на величину непрямих податків, особливо у випадках підвищення ставок цих податків[7].

В цілому як основні прямі так і непрямі податки є бюджетоутворюючими. Структуру податкових надходжень наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.
Структура податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2010-2011 роки

Доходи	2010 рік		2011 рік	
	млн. грн.	% до загальних податкових надходжень	млн. грн.	% до загальних податкових надходжень
Податкові надходження, у т.ч.:	234 447,7		334 691,9	
податок з доходів фізичних осіб	51 029,3	21,76	60 224,5	17,99
податок на прибуток підприємств	40 359,1	17,21	55 097,0	16,46
податок на додану вартість	86 315,9	36,82	130 093,8	38,87
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	23 715,3	10,11	26 097,1	7,80
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	4 600,8	1,96	7 822,1	2,35
ввізне мито	8 556,4	3,65	10 462,8	3,13
рентна плата	-	-	16 822,4	5,03

Результати табл.1 засвідчують, що найвища питома вага серед податкових надходжень припадає

на податок на додану вартість – 38,87 %.

Проаналізувавши економічну сутність

формування податкових надходжень бюджету як складової системи бюджетно-податкового регулювання, яка полягає у сукупності фінансових відносин, що виникають у процесі розробки і реалізації податкової політики, прогнозування та планування податкових надходжень, необхідно зауважити, що доцільно проводити прогнозування податкових надходжень із забезпеченням їх щорічного корегування з урахуванням змін макроекономічної ситуації та напрямів економічного розвитку країни в цілому.

На сьогоднішній день існує багато суттєвих недоліків адміністрування непрямих податків, зокрема ПДВ. Це зумовлено недосконалістю податкового законодавства, що призводить до негативного впливу на господарські рішення підприємств. Також ПДВ є важливим чинником, який може стимулювати або стримувати ділову активність його платників. Водночас ПДВ істотно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємств, їх фінансові результати та фінансовий стан. При цьому слід враховувати, що платниками ПДВ є переважна більшість підприємств виробничої сфери, торгівлі, частково сфери послуг. На сьогодні актуальною є проблема впливу ПДВ на фінансові результати та фінансовий стан підприємств, що пов'язано зі сплатою податку у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей, оплати виконаних робіт і отриманих послуг, надходженням цього податку на рахунки суб'єктів підприємства, які реалізують товари, роботи, послуги. Податок на додану вартість – зручний податковий важіль, що дозволяє державі забезпечувати значну частину доходів бюджету. Його економічна сутність полягає в тому, що він є частиною новоствореної вартості, що утворюється на кожному етапі виробництва або обігу, а його сума входить до продажної ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується кінцевим

споживачем. Тобто, теоретично підприємства є платниками ПДВ тільки формально, бо вони лише перераховують до бюджету суму податку, отриману від покупців, отже податок виплачується не за рахунок власних доходів підприємства, а його сплата фактично лягає на споживача. Хоча у випадку, коли підприємство не може перенести весь податок на покупця (продукція не реалізована або не оплачена покупцем), йому не відшкодовується вартість придбаних матеріальних активів, що призводить до погіршення його фінансового стану [3].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи наше дослідження можна констатувати, що адміністрування процесів оподаткування об'єднує за допомогою однієї ідеї комплекс заходів, спрямованих на забезпечення виконання законодавчих та нормативно-правових актів. Об'єктом адміністрування є процес узгодження й погашення податкових зобов'язань платників податків.

Механізм впливу податку на фінансово-господарську діяльність платників ПДВ - суб'єктів підприємництва є досить складним. Він залежить від низки положень, визначених законодавчими та іншими нормативними документами щодо податку на додану вартість. Це стосується: визначення об'єкта оподаткування та ставки податку, умов формування та відшкодування вхідного ПДВ, встановлення податкового періоду, формування податкового кредиту та його погашення, часу виникнення податкових зобов'язань щодо сплати ПДВ до бюджету, звільнення від ПДВ ряду сфер діяльності, надання податкових пільг за окремими видами діяльності.

Дана тематика дослідження має перспективу розвідок так як підходи до адміністрування податків в нашій державі постійно змінюються.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755 - VI [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Германова О. Автоматичному відшкодуванню - бути! // Вісник податкової служби України. - 2011.-№11.-С.3-4.
3. Лапшин Ю. Податок на додану вартість: позитивні тенденції // Вісник податкової служби України. - 2011. - №11. - С. 6 - 7.
4. Ярова Н. В. Вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємств /Н. В. Ярова// Актуальні проблеми економіки – 2009. – № 5(95) 9. – С. 230-236.
5. Іванов Ю. Б. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування [текст]: монографія/за ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х.: ВД «Інжек», 2007. – 448 с.
6. Податковий контроль[текст]: навч. посіб. / Буряк П. Ю., Карпинський Б. А., Залуцька Н. С., Зілинський В.З. – К.: Хай-Тек Прес, 2007. – 608 с.
7. Чередниченко О. М. Непряме оподаткування в Україні /О. М. Чередниченко// Фінанси України – 2005. – № 6. – С. 36-39.

Одержано 16.03.2013р.